

УДК УДК 347.724:347.9(477)

## ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА УЧАСТІ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

*В. Цікало*

*Львівський національний університет імені Івана Франка  
вул. Університетська, 1, 79000, Львів, Україна*

Аналіз правових актів Європейського Союзу дає можливість зробити висновок про наявність у них особливостей здійснення права участі акціонерів порівняно з чинним законодавством України. Урахування цих особливостей є умовою Угоди про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншого боку, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 р.

Законодавство Європейського Союзу встановлює кілька особливостей здійснення права на своєчасне та повне повідомлення про скликання загальних зборів акціонерів:

- 1) скорочені строки повідомлення (21, 14 або 10 днів);
- 2) деталізований зміст повідомлення (наприклад, перелік вимог, яким має відповідати акціонер для того, щоб взяти участь у засіданні загальних зборів);
- 3) заборона на стягнення з акціонерів будь-яких витрат, пов'язаних із повідомленням про загальні збори.

У законодавстві ЄС встановлено дві особливості щодо кворуму для прийняття рішень загальними зборами акціонерів:

- за загальним правилом наявність кворуму не вимагається;
- у тих випадках, коли він встановлений, достатньо акціонерів, які володіють акціями, що разом становлять не менше половини розміру статутного капіталу товариства.

На відміну від законодавства України, законодавство ЄС передбачає можливість здійснення права на особисту участь у роботі загальних зборів акціонерів з використанням електронних засобів: трансляції засідання або двостороннього зв'язку у режимі реального часу.

Порівняно із законодавством України Директива ЄС встановлює дві самостійні правові можливості акціонера у разі здійснення права на обговорення питань порядку денного, а саме: право ставити запитання та право отримати відповіді на них.

На відміну від українського закону, Директива ЄС передбачає можливість спрощеного порядку встановлення результатів голосування на загальних зборах акціонерного товариства, зокрема, без складання відповідних протоколів, а також обов'язок їхнього оприлюднення в мережі інтернет на сайті товариства.

*Ключові слова:* право на участь, акціонери, загальні збори

Законом України від 16 вересня 2014 р. ратифіковано Угоду про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншого боку<sup>1</sup>, укладену в частині торговельно-економічних і галузевих положень 27 червня 2014 р. в м. Брюсселі.

Згідно з Додатком XXXIV до Глави 13 „Законодавство про заснування та діяльність компаній, корпоративне управління, бухгалтерський облік та аудит”

---

<sup>1</sup> Офіційний вісник України. – 2014. – № 75. – том 1, стор. 83. – Ст. 2125

Розділу V „Економічне та галузеве співробітництво” Угоди наша держава взяла на себе зобов'язання наблизити своє законодавство про здійснення права участі акціонерів до Другої Директиви 77/91/ЄЕС Ради Європейського Співтовариства „Про координацію гарантій, які вимагаються в державах-членах від господарських товариств у значенні другого абзацу статті 58 Договору для захисту інтересів їхніх учасників та третіх осіб, з метою зробити ці гарантії еквівалентними щодо створення акціонерних товариств, а також збереження та зміни їх капіталу”<sup>2</sup> та Директиви 2007/36/ЄС Європейського Парламенту і Ради ЄС від 11.07.2007 р. “Про здійснення деяких прав акціонерів товариств, що внесені в реєстр”<sup>3</sup>.

Здійснюючи право на участь у вищому органі управління товариства (право участі – ст. 100 ЦК України), акціонер за законодавством України – має такі права:

- 1) право на проведення річних загальних зборів та скликання позачергових зборів;
- 2) право на своєчасне та повне повідомлення про скликання загальних зборів;
- 3) право на ознайомлення з матеріалами, пов'язаними з порядком денним загальних зборів;
- 4) право вносити пропозиції та вимагати їхнього включення до порядку денного загальних зборів;
- 5) право на участь у діяльності загальних зборів за наявності кворуму;
- 6) право на особисту участь у загальних зборах;
- 7) право на участь у роботі загальних зборів через призначеного представника;
- 8) право брати участь в обговоренні питань порядку денного;
- 9) право на участь у голосуванні;
- 10) право на встановлення результатів голосування.

Правові акти Європейського Союзу, порівняно з законодавством України, встановлюють особливості здійснення усіх цих прав акціонера.

Право на проведення річних загальних зборів та скликання позачергових зборів акціонерного товариства.

Згідно з чинним законодавством України акціонерне товариство зобов'язане щороку скликати загальні збори (річні загальні збори), які проводяться не пізніше 30 квітня наступного за звітним року.

Усі інші загальні збори, крім річних, вважаються позачерговими.

Акціонери, які володіють сукупно 10 і більше відсотками простих акцій, мають право вимагати скликання позачергових зборів у будь-який час і з будь-якого приводу. Якщо протягом 10 днів наглядова рада не виконала зазначеної вимоги, вони мають право самі скликати збори.

Відповідно до Регламенту Ради Європейського Союзу № 2157/2001 від 08.10.2001 р. “Про статут Європейської компанії (ЄК)” акціонери, які разом володіють як мінімум 10 % статутного капіталу ЄТ, можуть вимагати від ЄТ скликання загальних зборів з визначеним порядком денним; менший відсоток може передбачатися статутами або національним правом<sup>4</sup>.

Європейське законодавство передбачає можливість надання права на скликання позачергових загальних зборів товариства акціонерам, які сукупно володіють меншою ніж 10 відсотків кількістю голосуючих акцій.

Право на своєчасне та повне повідомлення про скликання загальних зборів акціонерного товариства.

<sup>2</sup> www.eulaw.edu.ru

<sup>3</sup> www.aecsd.com

<sup>4</sup> www.law.edu.ru

Повідомлення про скликання загальних зборів акціонерів повинно бути зроблено не менш як за 30 днів до скликання загальних зборів (ч. 2 ст. 35 Закону України “Про акціонерні товариства”).

Відповідно до ч. 1 ст. 5 Директиви 2007/36/ЄС товариство дає оголошення про скликання загальних зборів не пізніше ніж на 21-й день до дати, на яку призначені збори. Якщо товариство надає акціонерам можливість голосувати за допомогою електронних засобів, доступних для усіх акціонерів, загальні збори можуть прийняти рішення про скликання позачергових загальних зборів, не пізніше ніж на 14-й день до дати, на яку призначено збори. Таке рішення має бути прийнято більшістю не менш як у 2/3 голосів, і діє до наступних річних загальних зборів. Зазначені мінімальні строки не застосовуються в разі скликання наступних загальних зборів, які проводяться через відсутність кворуму на першому скликанні, за умов якщо:

- а) за першого скликання були дотримані вимоги, встановлені законом;
- б) до порядку денного не внесено нових питань;
- в) між попереднім скликанням і датою нових зборів минуло не менше 10-ти днів.

Згідно зі ст. 35 Закону України “Про акціонерні товариства” у повідомленні про скликання загальних зборів має бути зазначено:

- 1) повне найменування та місцезнаходження товариства;
- 2) дата, час та місце (із зазначенням номера кімнати, офісу або залу, куди мають прибути акціонери) проведення загальних зборів;
- 3) час початку і закінчення реєстрації акціонерів для участі у загальних зборах;
- 4) дата складання переліку акціонерів, які мають право на участь у загальних зборах;
- 5) перелік питань, що виносяться на голосування;
- б) порядок ознайомлення акціонерів з матеріалами, з якими вони можуть ознайомитися під час підготовки до загальних зборів.

Загальні збори не мають права приймати рішень з питань, не включених до порядку денного (ч. 6 ст. 42 Закону “Про акціонерні товариства”).

У ч. 3 ст. 5 Директиви 2007/36/ЄС встановлено вимоги до змісту повідомлення про скликання загальних зборів акціонерів:

- а) точно вказується час і місце проведення загальних зборів, а також їх порядок денний;
- б) зрозумілий і чіткий опис вимог, яким повинні відповідати акціонери для того, щоб взяти участь в роботі загальних зборів і голосувати на загальних зборах, зокрема:
  - права, які належать акціонерам, якщо вони можуть бути здійснені після опублікування повідомлення про скликання, а також граничні строки здійснення цих прав; саме повідомлення про скликання може містити строки, зі спливанням яких ці права можуть бути здійснені за умови, якщо у повідомленні є посилання на детальнішу інформацію щодо цих прав на інтернет-сайті товариства;
  - процедура голосування за довіреністю, зокрема, форми, які використовують для голосування за довіреністю, і засоби, за допомогою яких товариство приймає електронні повідомлення про призначення довірених осіб;
  - якщо це застосовується, процедури голосування за допомогою поштового зв'язку чи електронних засобів;
  - в) якщо це застосовується, визначити дату складання переліку акціонерів, і дати пояснення, що лише ті, які на цю дату є акціонерами, мають право брати участь в роботі зборів і голосувати на них;
  - г) вказати джерело і спосіб отримання повного тексту усіх документів і проектів рішень, пов'язаних із проведенням загальних зборів;

д) вказати адресу інтернет-сайта, на якому буде розміщена інформація, пов'язана із проведенням загальних зборів.

Згідно із ч. 2 ст. 5 Директиви 2007/36/ЄС товариство не може стягувати з акціонерів будь-які витрати, пов'язані із повідомленням про скликання загальних зборів.

Право на ознайомлення з матеріалами, – пов'язаними з порядком денним загальних зборів акціонерів.

Відповідно до ч. 1 ст. 36 Закону України “Про акціонерні товариства” від дати надіслання повідомлення про проведення загальних зборів до дати їхнього проведення акціонерне товариство повинно надати акціонерам можливість ознайомитися з документами, потрібними для прийняття рішень з питань порядку денного, за місцезнаходженням товариства у робочі дні, робочий час та в доступному місці, а в день проведення загальних зборів – також у місці їхнього проведення.

Згідно з ч. 4 ст. 5 Директиви 2007/36/ЄС протягом безперервного періоду часу, який починається не пізніше 21-го дня до початку загальних зборів і включаючи день їхнього проведення, товариство надасть на своєму інтернет-сайті для акціонерів таку інформацію:

а) повідомлення про скликання загальних зборів;

б) загальну кількість акцій та кількість голосуючих акцій на дату повідомлення про скликання (включно з розрізом щодо кожного класу акцій у тих випадках, коли капітал товариства розподілений на два чи більше класи акцій);

в) документи, які повинні бути надані на загальних зборах;

г) проект рішення, або якщо не передбачено прийняття рішення, коментар від компетентного органу цього товариства з кожного пункту пропозицій порядку денного; окрім того, проекти рішень, поданих акціонерами, повинні бути викладені на інтернет-сайті товариства у найкоротші строки після їхнього отримання;

д) якщо це застосовується, форми, які використовуються під час голосування через представника і голосування поштою, за винятком випадків, коли ці форми вислані прямо на адресу кожного акціонера.

Якщо повідомлення про скликання загальних зборів публікується у випадках, передбачених законом пізніше, ніж на 21-й день перед початком загальних зборів, то строк розміщення зазначеної інформації скорочується на відповідну тривалість.

У Директиві Ради ЄС містяться особливості здійснення права на ознайомлення з матеріалами, потрібними для участі у загальних зборах акціонерів, щодо: способу їхнього розміщення (інтернет-сайт товариства) та обсягу цих матеріалів (визначено чіткий перелік документів, що надаються акціонерів).

Право вносити пропозиції та вимагати їхнього включення до порядку денного загальних зборів.

Будь-який з акціонерів має право вносити свої пропозиції щодо порядку денного загальних зборів не пізніше як за 20 днів до їхнього проведення. Рішення про включення цих пропозицій до порядку денного приймається наглядовою радою товариства не пізніше ніж за 15 днів до дати проведення загальних зборів (ч. 1 ст. 38 Закону України “Про акціонерні товариства”).

Пропозиції акціонерів, які сукупно є власниками 5 або більше відсотків простих акцій, вносяться до порядку денного обов'язково. У такому разі пропозиція вважається включеною до порядку денного, а рішення наглядової ради про її включення не вимагається.

Рішення про відмову у включенні пропозиції до порядку денного загальних зборів акціонерного товариства може бути прийнято лише у разі:

1) недотримання акціонерами строку, встановленого для подання пропозицій;

2) неповноти даних, що має містити пропозиція.

Згідно із ч. 1 ст. 6 Директиви 2007/36/ЄС акціонерам, які діють індивідуально або колективно, гарантується:

а) право на внесення пропозицій до порядку денного загальних зборів за умови, якщо кожна така пропозиція буде супроводжуватися обґрунтуванням або проектом рішення, яке передбачається прийняти на загальних зборах;

б) право на внесення на розгляд проекту рішення з питань, які внесені або будуть внесені в порядок денний загальних зборів.

Ці права можуть бути здійснені у письмовому виді (поштою або шляхом електронних засобів) (абз. 3 ч. 1 ст. 6 Директиви 2007/36/ЄС).

Згідно із ч. 2 ст. 6 Директиви 2007/36/ЄС у тих випадках, коли зазначені два права можуть бути здійснені за умови наявності в акціонера (акціонерів) мінімальної кількості акцій, то ця мінімальна кількість не повинна перевищувати 5 % від статутного капіталу.

Якщо внесення пропозицій до порядку денного загальних зборів має своїм наслідком його зміну, товариство повинно надати в розпорядження акціонерів переглянутий варіант порядку денного в такий же спосіб, як і для попереднього порядку денного до дати складення переліку акціонерів, але в усякому випадку, завчасно до початку проведення загальних зборів, для того, щоб надати іншим акціонерам достатньо часу призначити представника, або якщо таке застосовується, – голосування поштою.

Порівняно із законодавством України, в правових актах ЄС закріплено додаткові гарантії у здійсненні права акціонерів на внесення пропозицій у порядок денний загальних зборів. Вони, зокрема, стосуються необхідності обґрунтування доцільності таких пропозицій, права на подання проекту необхідного рішення, форми внесення пропозицій (письмова або електронна), можливості встановлення меншої ніж 5 відсотків кількості акцій, за наявності яких пропозиції вважаються включеними до порядку денного.

Право на участь у діяльності загальних зборів, за наявності кворуму.

Відповідно до ч. 2 ст. 41 Закону України "Про акціонерні товариства" загальні збори акціонерного товариства мають кворум за умови реєстрації для участі у них акціонерів, які сукупно є власниками більш як 50 відсотків голосуючих акцій.

Директива 2007/36/ЄС не встановлює вимоги щодо наявності кворуму для прийняття рішень загальними зборами акціонерів. У Другій Директиві 77/91/ЄС Ради Європейського Співтовариства передбачено можливість встановлення правила щодо наявності кворуму з урахуванням двох спеціальних вимог:

- лише для прийняття рішень з питань, що визначені Директивою;

- за умови наявності не менше половини розміру статутного капіталу товариства.

В законодавстві ЄС встановлено дві особливості щодо кворуму для прийняття рішень загальними зборами акціонерів:

- за загальним правилом, наявність кворуму не вимагається;

- у тих випадках, коли він встановлений, достатньо акціонерів, які володіють акціями, що в сукупності становлять не менше половини розміру статутного капіталу товариства.

З урахуванням цих особливостей підлягає перегляду підхід національного законодавця до необхідності визначення кворуму при прийнятті рішень вищим органом управління акціонерного товариства. У законодавстві ЄС критерієм правомірності рішень загальних зборів акціонерів є кількість голосів поданих за його прийняття, а не кількість акціонерів, присутніх на зборах.

Право брати участь в загальних зборах особисто.

Згідно з ч. 2 п. 24 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2008 р. № 13 “Про практику розгляду судами корпоративних спорів” участь у загальних зборах та голосування на них є правом, а не обов’язком акціонера. Відповідно до ст. 19 Конституції України правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. У зв’язку з цим суди не вправі зобов’язати акціонера товариства взяти участь чи зареєструватися для участі у загальних зборах.

Право на участь у загальних зборах акціонерів може бути здійснене за умови включення акціонера до Переліку акціонерів, які мають право брати участь у загальних зборах (ч. 1 ст. 34 Закону України “Про акціонерні товариства”).

Відповідний перелік складається депозитарієм (Центральним депозитарієм) станом на 24 годину за три робочі дні до дня проведення загальних зборів у формі зведеного облікового реєстру та/або у формі переліку (реєстру) акціонерів, сформованого на підставі даних такого зведеного облікового реєстру, окремо за кожним типом та класом акцій у вигляді паперового та/або електронного документа.

Згідно із ч. 1 ст. 7 Директиви 2007/36/ЄС акціонерам гарантується те, що:

а) право на участь у загальних зборах і на голосування будь-якою із його акцій не підпадає під дію будь-якої вимоги, яка передбачає депонування, передання або реєстрацію акцій на ім’я іншої фізичної або юридичної особи перед загальними зборами;

б) право на продаж або переведення його акцій в період між датою складення переліку акціонерів і датою проведення зборів, не підпадає під дію будь-яких обмежень, які не застосовуються до нього у будь-який інший час.

Права акціонера на участь у загальних зборах і на голосування його акціями будуть визначатися кількістю акцій, належних акціонерові на певний день до початку проведення зборів (дати складання переліку) (ч. 2 ст. 7 Директиви 2007/36/ЄС).

Відповідно до ч. 3 ст. 7 Директиви 2007/36/ЄС усім товариствам гарантується встановлення єдиної дати складання переліку. Однак, держави-члени ЄС можуть встановити одну дату складання переліку для товариств, які випустили акції на пред’явника, та іншу дату складання переліку для товариств, які випустили іменні акції за умови, що єдина дата складання переліку застосовується до кожного товариства, які випустили обидва типи акцій.

Стаття 8 Директиви 2007/36/ЄС передбачає право акціонера на участь у загальних зборах з використанням електронних засобів. Держави-члени ЄС повинні дозволити товариствам надати своїм акціонерам можливість участі у будь-якій формі в роботі загальних зборів за допомогою електронних засобів, зокрема, із використанням будь-якої або усіх форм участі, перелічених нижче:

а) трансляція загальних зборів в режимі реального часу;

б) двосторонній зв’язок в режимі реального часу, який дозволяє акціонерам виступати на загальних зборах, перебуваючи при цьому на далекій відстані від місця проведення зборів;

в) механізм для участі у голосування до або в ході загальних зборів, виключаючи тим самим необхідність призначення представника, який фізично присутній за зборах.

Використання електронних засобів для участі акціонерів у роботі загальних зборів може підпорядковуватися лише тим вимогам та обмеженням, відповідність яким потрібна для гарантії встановлення (засвідчення) особи акціонера і безпеки електронного зв’язку і лише у тій мірі, яка відповідає досягненню цієї мети.

На відміну від законодавства України, законодавство ЄС передбачає можливість здійснення права на особисту участь у роботі загальних зборів акціонерів з використанням електронних засобів: трансляції засідання або двостороннього зв'язку у режимі реального часу.

Право брати участь в загальних зборах через призначеного представника.

Відповідно до ст. 39 Закону України “Про акціонерні товариства” представник може бути постійним чи призначеним на певний строк. Акціонер має право у будь-який момент замінити свого представника у вищому органі товариства, повідомивши про це виконавчий орган акціонерного товариства.

Довіреність акціонера- юридичної особи видається її органом або іншою особою, уповноваженою на це її установчими документами.

Довіреність акціонера- фізичної особи має бути посвідчена нотаріально або бути такою, що прирівнюється до нотаріально посвідченої.

Довіреність на право участі та голосування може бути посвідчена також депозитарною установою.

Відповідно до п. 26 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2008 р. № 13 “Про практику розгляду судами корпоративних спорів” довіреності акціонерів повинні відповідати загальним вимогам, передбаченим цивільним законодавством, зокрема необхідно дотримуватися норми ч. 3 ст. 247 ЦК України, згідно з якою довіреність, у якій не вказана дата її вчинення, є нікчемною. У разі, якщо довіреність акціонера на право участі та голосування на загальних зборах оформлена (складена або посвідчена) з порушенням встановлених законодавством вимог, особа, на ім'я якої видана довіреність, не має повноважень на участь та голосування на загальних зборах. У зв'язку з цим голоси акціонера, передані за такою довіреністю, не можуть враховуватися при визначенні кворуму на загальних зборах та результатів голосування.

Відповідно до ст. 10 Директиви 2007/36/ЄС кожному акціонеру надається право призначити будь-яку фізичну чи юридичну особу в якості представника для участі та голосування на загальних зборах від його імені. Представнику мають бути забезпечені ті ж права виступати та ставити запитання на загальних зборах, що й ті, які надаються акціонерові, якого представляють таким чином.

Окрім вимоги про правоздатність, державам-членам ЄС слід скасувати будь-яку правову норму, яка обмежує чи дає можливість товариству обмежувати право осіб бути призначеними в якості представників.

Згідно з ч. 2 ст. 10 держави-члени ЄС можуть обмежувати призначення представника на якісь одні збори або на аналогічні збори, які можуть відбутися у межах конкретного періоду часу. Держави-члени ЄС можуть обмежувати кількість осіб, яких акціонер може призначити в якості представників щодо будь-яких загальних зборів. Однак, якщо акціонер має акції товариства, які обліковуються на двох чи більше рахунках, то це обмеження не може перешкоджати акціонерові призначити окремого представника за акціями, що обліковуються на кожному рахунку і щодо будь-яких загальних зборів.

Відповідно до ч. 3 ст. 10 держави-члени ЄС не повинні обмежувати або давати можливість товариствам обмежувати здійснення прав акціонерів через представників для будь-якої мети за винятком випадків, які стосуються потенційних конфліктів інтересів між представником та акціонером, в інтересах якого діє представник, і при цьому держави-члени ЄС не можуть ставити будь-які вимоги за винятком викладених нижче:

а) держави-члени можуть встановлювати умову для представників щодо надання інформації з-приводу деяких конкретних фактів, які можуть становити

інтерес для акціонерів при оцінці будь-якого ризику, що представник переслідував інтереси, що відрізняються від інтересів акціонера;

б) держави-члени можуть обмежувати або не допускати здійснення прав акціонера через представника без конкретних інструкцій щодо голосування з кожного питання, з якого представник має голосувати від імені акціонера;

в) держави-члени можуть обмежити або не допустити передання довіреності іншій особі, але це не повинно перешкоджати представникові, який є юридичною особою, у виконанні повноважень, покладених на нього, через будь-якого члена адміністративного чи керівного органу чи будь-якого із його службовців.

Конфлікт інтересів за змістом цієї частини може, зокрема, виникнути у тих випадках, коли представник:

1) є держателем контрольного пакету акцій товариства або представляє собою інше утворення, яке контролюється цим акціонером;

2) є членом адміністративного, керівного чи наглядового органу товариства або належить держателю контрольного пакету акцій чи контрольованої організації, згаданої у п. (1);

3) є службовцем чи аудитором товариства, чи належить держателю контрольного пакета акцій чи контрольованої організації, згаданої у п. (1);

4) має сімейні відносини з фізичною особою, згаданою у п.п. (1)–(3).

Згідно із ч.4 ст. 10 представник повинен брати участь у голосуванні відповідно до інструкцій, встановленими акціонером, який його призначив. Держави-члени ЄС можуть вимагати від представника зберігати інструкції з голосування певний мінімальний період часу, а також підтвердити на запит факт виконання інструкцій з голосування.

У тому випадку, коли представник має довіреності від декількох акціонерів, йому має бути надано можливість голосувати в інтересах конкретного акціонера іншим чином, ніж в інтересах іншого акціонера.

У ст.11 Директиви 2007/36/ЄС встановлено порядок призначення представника та повідомлення про його призначення. Згідно із ч.1 державам-членам слід дозволити акціонерам призначати представників за допомогою електронних засобів. Державам-членам слід дозволити товариствам приймати повідомлення про призначення представника за допомогою електронних засобів, і вони також повинні гарантувати, кожному товариству надати своїм акціонерам щонайменше один ефективний спосіб повідомлення за допомогою електронних засобів.

Згідно із ч. 2 ст. 11 держави-члени повинні гарантувати, що представники можуть бути призначені і що про це призначення товариство було повідомлено виключно в письмовій формі.

Здійснення права участі акціонера через представника відповідно до законодавства ЄС відрізняється від його здійснення відповідно до вітчизняних правових положень. Так, у Цивільному кодексі України встановлено заборону представнику діяти в інтересах кількох осіб, представником яких він одночасно є (ч. 3 ст. 238). В той час як у ч. 4 ст. 10 Директиви 2007/36/ЄС передбачено, що представник може мати довіреність більш ніж від одного акціонера без обмежень щодо кількості акціонерів, інтереси яких представляються таким чином. Українське законодавство надає можливість видавати довіреності, які не містять завдань акціонера щодо голосування. Згідно з вимогами Директиви ЄС представник має діяти виключно у межах інструкцій, встановлених акціонером. Відповідно до ст. 39 Закону України “Про акціонерні товариства” повноваження представника мають бути підтверджені письмовою довіреністю, посвідченою у встановленому



законом порядку. Європейське законодавство передбачає можливість повідомлення про призначення представника акціонера за допомогою електронних засобів.

У ст. 13 Директиви 2007/36/ЄС встановлено можливість здійснення права участі акціонерів не лише через представника за довіреністю, але й через особу, яка провадить підприємницьку діяльність в інтересах акціонера. Згідно із цивільним законодавством України відповідний вид підприємницької діяльності міг би бути реалізований у межах договору управління майном (Глава 70 ЦК України).

Право брати участь в обговоренні питань порядку денного.

Закон України “Про акціонерні товариства” немає окремих правових положень, які б регламентували порядок участі акціонерів в обговоренні питань порядку денного. Відповідно до ст. 46 закону у протоколі загальних зборів відображаються основні тези виступів. Із цієї правової норми безпосередньо не вбачається про тези виступів яких осіб йде мова: акціонерів, чи лише доповідачів. Не передбачена також можливість формулювання запитань та висловлення своїх доводів щодо доповідей. –

У ст. 9 Директиви 2007/36/ЄС передбачене право акціонерів ставити запитання (право на запитання). Згідно із ч. 1 цієї статті кожен акціонер повинен мати право ставити запитання щодо питань порядку денного загальних зборів. Товариство повинне надати відповіді на питання, поставлені акціонером (право на відповідь). Право ставити запитання і обов’язок давати відповіді на них підпорядковується тим заходам, які держави-члени ЄС можуть застосувати, або дати можливість товариствам їх застосувати з метою гарантування засвідчення особи акціонера, порядку на загальних зборах та їх підготовки, а також гарантії захисту конфіденційності та ділових інтересів товариства. Товариства можуть давати одну загальну відповідь на питання, що мають однаковий зміст (ч. 2 ст. 9 Директиви 2007/36/ЄС).

Держави-члени ЄС можуть передбачити, що завдання із відповідей на питання буде вважатися досягнутим, якщо відповідна інформація буде розміщена на сайті товариства у форматі питань і відповідей (абз. 2 ч. 2 ст. 9 Директиви 2007/36/ЄС).

У порівнянні із законодавством України, Директива ЄС встановлює дві самостійні правові можливості акціонера при здійсненні права на обговорення питань порядку денного, а саме: право ставити запитання та право отримати відповіді на них. –

Право на участь у голосуванні.

Відповідно до ст. 43 Закону України “Про акціонерні товариства” голосування на загальних зборах акціонерного товариства з питань порядку денного може проводитися з використанням бюлетенів для голосування. Згідно із статутом приватного акціонерного товариства допускається інший спосіб голосування, наприклад, підняттям рук присутніми на зборах.

У товариствах, що здійснили публічне розміщення акцій, голосування з питань порядку денного загальних зборів проводиться виключно з використанням бюлетенів для голосування.

При голосуванні щодо обов’язкового викупу акціонерним товариством акцій на вимогу акціонерів використання бюлетенів є необхідним.

За вимогами ст. 48 вітчизняного закону у товариствах з кількістю акціонерів не більше 25 осіб можливе прийняття рішень методом опитування (заочного голосування), який полягає у направленні акціонерами товариству результатів голосування в письмовій формі. При чому, рішення у таких випадках вважається прийнятим, якщо за нього проголосували всі акціонери- власники голосуючих акцій.

У ст. 12 Директиви 2007/36/ЄС передбачене право акціонерів голосувати поштою. Державам-членам ЄС слід дозволяти товариствам надавати своїм акціо-

нерам можливість голосувати поштою напередодні загальних зборів. Голосування поштою може підпадати під дію лише тих вимог та обмежень, які необхідні для того, щоб гарантувати ідентифікацію акціонера, і лише у тій мірі, яка відповідає досягненню цієї мети. Голосування під час проведення загальних зборів акціонерів може відбуватися з використанням електронних засобів.

Особливості голосування на загальних зборах акціонерного товариства за законодавством Європейського Союзу полягають у можливості вираження своєї волі акціонером не лише через заповнення бюлетеня або в іншій спосіб на засіданні вищого органу управління, але й через використання поштового або електронного зв'язку.

Право на встановлення результатів голосування.

У законодавстві України передбачено дві форми встановлення результатів голосування загальними зборами акціонерів: протокол про підсумки голосування і протокол загальних зборів. Відмінність між ними полягає у змісті та правових наслідках. Зокрема, протокол загальних зборів містить більш розширену інформацію, у тому числі, про порядок проведення загальних зборів та голосування на них. Протокол про підсумки голосування відображає лише його результат. Разом з тим, рішення загальних зборів акціонерів вважається прийнятим з моменту складення протоколу про підсумки голосування (ч. 3 ст. 45 Закону “Про акціонерні товариства”).

Відповідно до ч. 1 ст. 14 Директиви 2007/36/ЄС (результати голосування) товариству слід встановити для кожного рішення щонайменше кількість акцій, за якими голосування відбулося на законних підставах, частку акціонерного капіталу, яка припадає на ці голоси, загальну кількість голосів, поданих «за» і «проти» рішення, і якщо це застосовується, - кількість таких, що «утрималися». Однак, держави-члени ЄС можуть встановити чи надати можливість товариствам передбачити ті випадки, коли за відсутності запитів від акціонерів щодо повного звіту про голосування буде достатнім надати результати голосування лише у тій мірі, яка потрібна для встановлення факту наявності необхідної більшості голосів щодо кожного питання.

Не пізніше 15 днів від дня проведення загальних зборів результати голосування мають бути розміщені на сайті товариства (ч. 2 ст. 14 Директиви 2007/36/ЄС).

На відміну від українського закону, Директива ЄС передбачає можливість спрощеного порядку встановлення результатів голосування на загальних зборах акціонерного товариства, зокрема, без складання відповідних протоколів, а також обов'язок їх оприлюднення в мережі Інтернет на сайті товариства.

Аналіз правових актів Європейського Союзу дає можливість зробити висновок про наявність у них особливостей здійснення права участі акціонерів у порівнянні з діючим законодавством України. Урахування цих особливостей є умовою Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони.

#### Список використаної літератури

1. Офіційний вісник України. – 2014. – № 75. – том 1, стор. 83. – Ст. 2125
2. [www.eulaw.edu.ru](http://www.eulaw.edu.ru)
3. [www.aecsd.com](http://www.aecsd.com)
4. [www.law.edu.ru](http://www.law.edu.ru)

*Стаття: надійшла до редакції 23.06.2015  
прийнята до друку 01.07.2015*

**COMPARATIVE CHARACTERISTICS OF LEGAL REGULATION  
OF THE RIGHT TO PARTICIPATE UNDER THE LAWS  
OF UKRAINE AND THE EUROPEAN UNION**

*V. Tsikalo*

*Ivan Franko National University of Lviv,  
Universytetska Str., 1, UA – 79000 Lviv, Ukraine*

Analysis of legal acts of the European Union makes it possible to conclude that they have features of fulfilling by the shareholders the right to participate in comparison with current legislation of Ukraine. Taking into consideration these features is the condition of the Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other hand, ratified by the Law of Ukraine on 16 September 2014.

EU legislation establishes several features of the right to full and timely notice of the shareholders general meeting:

- 1) reduced period of notice (21, 14 or 10 days);
- 2) a detailed message content (a list of requirements to be met by a shareholder, in order to participate in the general meeting);
- 3) a ban on collection any costs of the shareholders associated with notification of the general meeting.

In EU legislation are two features concerning quorum for decision-making by the general meeting of shareholders:

- As a general rule, the presence of a quorum is not required;
- In case of establishing the quorum is enough shareholders who own shares, which together constitute at least half of the authorized capital of the company.

In contrast to the legislation of Ukraine, in legislation of EU is foreseen the possibility of conducting the right of the personally participation in the general meeting of shareholders using electronic means: broadcast proceedings or two-way communication in real time.

In comparison with the laws of Ukraine, the Directive of EU establishes two distinct legal possibilities of the shareholder in case of fulfilling the right to discuss the agenda: the right to ask questions and the right to get answers.

In contradistinction to the Ukrainian legislation, the Directive of EU provides the simplified procedure for determining the results of voting at the general meeting of the company, for example, without writing appropriate protocols and without duty of their disclosure on the Internet and on the companies website.

*Keywords:* the right to participate, shareholder, general meeting